Impressie van avond over Leids burgerschap

Woensdag 4 november 2026 | Volkshuis Leiden

> **Aanwezig:** Ca. 65 deelnemers (onderwijsbestuurders, directeuren/bestuurders en schoolleiders in primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs, vertegenwoordigers van Gemeente Leiden).

1. Algemene samenvatting

Op woensdag 4 november 2026 vond de Leidse Onderwijstafel, georganiseerd door het LEF, plaats met als centraal thema: "De stad als lab voor burgerschapsonderwijs. Hoe maken we van Leiden een leeromgeving voor burgerschap?" Na de bijeenkomst op 27 oktober vormde deze avond de bestuurlijke vervolgstap.

Tijdens de avond is in verschillende werksessies en tafels gediscussieerd over hoe we burgerschapsonderwijs in Leiden gezamenlijk vormgeven, verankeren en organiseren.

2. Opbrengsten per thema

A. Bubbels doorbreken & praktijkvoorbeelden uit het onderwijs

- **Gelijkwaardigheid & actieve deelname:** In projecten waarin verschillende schooltypen en leefwerelden samenwerken, staat gelijkwaardigheid centraal. Bij stadsbezoeken en maatschappelijke projecten moeten leerlingen niet passief luisteren, maar daadwerkelijk actief de handen uit de mouwen steken.
- **Doorlopende lijn van opvang tot vo:** Burgerschap begint al vóór de basisschool. Ook kinderopvang- en buitenschoolse opvangorganisaties willen aansluiten bij burgerschapsprojecten (jong geleerd is oud gedaan).
- **Doelgericht bubbels doorbreken:** Scholen willen hun leerlingen bewust uit hun eigen vertrouwde omgeving laten treden en ontmoetingen stimuleren met groepen die een heel andere achtergrond of leefwereld hebben.

B. Burgerschap als ecosysteem & organisatievorm

- **Bestuurlijk rolmodel & visie:** Schoolbestuurders onderstrepen dat zij burgerschap formeel moeten "voorleven" en verankeren in de visie en koers van hun scholengroep (bijv. via kenniskringen en leerlijnen per school). Binnen de vaksecties op scholen wordt hier al verplichte ruimte voor geregeld.
- **Samenwerking & coalities:** Er wordt verbinding gezocht met bestaande structuren binnen de lokale educatieve agenda en regionale onderwijsmodellen. Ook wordt er gebouwd aan een brede coalitie met netwerken rondom duurzaamheid en stadsontwikkeling, waarbij het initiatief zich met steun van bestuurders uitbreidt van het hoger en beroepsonderwijs naar het voortgezet onderwijs.
- **Geen waterhoofd & regionale behoefte:** De organisatie moet helder en laagdrempelig blijven zonder zware bureaucratie (geen waterhoofd). Docenten moeten direct en eenvoudig contact kunnen leggen met aanbieders en maatschappelijke organisaties.
- **Landelijke kennis & docentennetwerk:** Er wordt aangesloten bij bredere regionale en landelijke initiatieven (zoals digitale keuzecatalogi) om het docenten makkelijk te maken en het curriculum niet extra te belasten.

Daarnaast is er de wens om een docentennetwerk op te richten en een jaarlijkse stadsbrede Dag van Leids burgerschap te organiseren.

C. Perspectief van de scholen (voorbij het eenmalige uitje)

- **Grijpbaarheid & kerndoelen:** Scholen worstelen vaak met de verantwoording richting de inspectie en het koppelen van burgerschap aan reguliere vakken. Er is grote behoefte aan een overzichtelijke menukaart waarin maatschappelijke activiteiten direct gekoppeld zijn aan kerndoelen, kant-en-klaar lesmateriaal en goede reflectievormen.
- **Vakoverstijgend & vraagsturing:** Maatschappelijke vraagstukken raken meestal meerdere vakken tegelijk. Scholen willen bovendien niet alleen kiezen uit een bestaand aanbod, maar ook hun eigen concrete zoekvragen en behoeften kenbaar kunnen maken aan de stad.
- **Voorbereiding van vaardigheden:** De voorbereiding in de klas is cruciaal: leerlingen moeten vooraf concrete vaardigheden oefenen, zoals hoe je nieuwsgierig bent naar een ander, vragen durft te stellen en omgaat met schaamte of ongemak.
- **Leerlingparticipatie & extra mankracht:** Betrek de leerlingenraad en studenten (van mbo, hbo en wo) actief bij het organiseren en uitvoeren van projecten om scholen te ontlasten met extra menskracht.
- **Pedagogische afstemming:** Maatschappelijke organisaties moeten ondersteund worden in de pedagogische omgang met leerlingen: het gaat om eigenaarschap geven aan de jongeren en niet alleen informatie "zenden".

D. De stad & wijken als oefenplaats

- **Breder toetsen op maatschappelijke ervaring:** In beroepsopleidingen (zoals de zorg en verpleging) worden studenten tijdens stages nu vaak alleen afgerekend op vaktechnische handelingen. Er moet veel meer waardering en aandacht komen voor de sociale leeropbrengsten: hoe leven mensen, welke verschillen zie je met je eigen leven en wat betekent mantelzorg?
- **Wederkerigheid stad & onderwijs:** Scholen zijn niet louter de vragende partij; leerlingen hebben ook veel te bieden aan lokale (maatschappelijke) organisaties en bedrijven in de hele stad. Door een wijkgerichte aanpak kunnen scholen een actieve bijdrage leveren aan lokale buurtvraagstukken.
- **Matchingplatform, kennis & borging:** Er is een sterke roep om een centrale website waar vraag vanuit het onderwijs en aanbod vanuit de stad samenkomen. Daarbij is het cruciaal om de ervaringen en netwerken van individuele voorloperdocenten goed te documenteren, zodat kennis behouden blijft als zij de school verlaten.
- **Tweerichtingsverkeer in de buurt:** Leerlingen gaan de stad in, maar bewoners en organisaties uit de stad kunnen net zo goed de school in komen. Scholen en maatschappelijke partners zitten vaak letterlijk bij elkaar om de hoek zonder dat te weten; de afspraak is om direct contact te leggen en laagdrempelig samen te werken.

3. Bestuurlijke conclusies & vervolgstappen

- **Bestuurlijke steun:** De aanwezige bestuurders spreken volmondig hun steun uit voor de ingezette beweging van Leids burgerschap.
- **Agendering in regionale overleggen:** Bestuurders nemen het initiatief om Leids burgerschap formeel te agenderen in het bestuurlijk overleg en het Regionaal Directeurenoverleg (RDO), en betrekken hierbij ook de scholen die deze avond niet aanwezig konden zijn.

Deze avond werd georganiseerd door: LEF i.s.m. StadsLab Leiden, Stichting Move, Leonardo College, Gemeente Leiden, Leidse Gesprekken en Maaike Jongepier.